

משרד החינוך
המינהל לחינוך דתי המזכירות הפדגוגית
הפקוח על הוראת הספרות בחמ"ד

בס"ד, חשוון תשפ"א

למידה והערכה לקראת בגרות בשנת תשפ"א - ספרות חמ"ד:

שנת הלימודים תשפ"א החלה, אך משבר הקורונה לא הסתיים, כידוע, ולכן על פי החלטת משרד החינוך, מבחן הבגרות בספרות בחמ"ד יערך כאירוע הערכה פנימית. הערכה פנימית זו מהווה אתגר והזדמנות. אתגר - להמשיך לשמור על מעמדו של המקצוע, ועל מסגרת השעות המחייבת גם כשאינן בגרות חיצונית, והזדמנות - ליצור למידה מותאמת יותר לתלמידים ולא לאמות מידה חיצוניות ולהעביר את הסמכות הבלעדית לקביעת הציון לידי המורה. ההערכה הפנימית בשילוב עם הלמידה מקרוב ומרחוק מהווה הזדמנות לשדרג ולשכלל את ההוראה: לפתח ולבסס למידה עצמאית של התלמידים, לאפשר יותר למידה שיתופית, ולהקדיש זמן לאוריינות מדיה. ההערכה הפנימית תותאם לדגשים שיבואו לידי ביטוי בהוראה. תלקיט המשימות והמבחנים המובאים להלן יהוו, בעז"ה, את שיאו של תהליך הלמידה מרחוק ומקרוב ויאפשרו לנו לחוות את שנת הלימודים מתוך תחושה של למידה משמעותית לנו ולתלמידינו. הציון שהתלמידים יקבלו בספרות/ בתעודת הבגרות יהיה שווה ערך לציונים החיצוניים. יש להדגיש זאת בפני התלמידים.

עקרונות מנחים ללמידה והערכה ביחידת החובה:

1. דרכי ההערכה להלן מחליפות את בחינת הבגרות החיצונית ביחידת החובה בהיקף 70%. בחלופה בהערכה אין שינוי. (30%).
2. יש ללמד את הידע, המיומנויות והערכים שהוגדרו במיקוד לשנה זו. אירועי הערכה צריכים לכלול את כל הפרקים של בחינת הבגרות החיצונית בספרות על פי המיקוד.
3. הציון יהיה מורכב מהצטברות של אירועי הערכה לאורך כל משך הלמידה וממבחן מסכם.
4. בית ספר או רכז מקצוע המעוניין להציע דגם בית ספרי ייחודי יתבקש להגישו לאישור המשרד (מפקח כולל ומפמ"ר)
5. בפרק השני של בחינת הבגרות - ניתן ללמד ולהעריך את התלמידים על פי אחת משלוש האפשרויות על פי שיקול דעת המורה:
 - א. נובלה של עגנון
 - ב. מחזה
 - ג. נובלה של עגנון + מחזה
6. במידה והתלמידים התחילו ללמוד לבגרות בתש"ף, ניתן להכליל בציון אירועי הערכה שנעשו בשנים שעברו. מומלץ שאירועי ההערכה משנים קודמות יהיו כ-25% מהציון.
7. בחלופה בהערכה על ספר הקריאה + שני שירים לא חל שינוי

להלן שלש הצעות להערכה פנימית:

- א. מבחנים פנימיים
- ב. תלקיט משימות + מבחן מסכם
- ג. תכנית גלישת רוח

א. מבחנים פנימיים:

להלן דוגמא לדגם הערכה המבוסס על מבחנים:

חלוקת משקלים מומלצת לדוגמא	סוג המבחן
20%	שני אירועי הערכה קטנים על שתי יצירות
$40\% = 20\% + 20\%$	שני מבחני אמצע
40%	מבחן מסכם על כל החומר

עקרונות מנחים לבניית המבחנים:

- א. המבחנים יכללו את כל החומר הנדרש בבחינת הבגרות החיצונית אחרי המיקוד.
- ב. אירועי ההערכה הקטנים יהיו במתכונת שאלון גוגל פורמס, דפי עבודה, קלז, מבחן בקיאות ביצירה, וכיוצא בזה.
- ג. השאלות במבחני האמצע יהיו מנוסחות בדגם של שאלות בגרות. מומלץ להיעזר בשאלונים משנים קודמות.
- ד. אם המבחנים יערכו בכיתה- המבחנים יהיו במתכונת בחינת הבגרות ללא חומרי עזר. על השאלות לכלול מרכיבי עמ"ר בהיקף 10% מהמבחן.
- ה. אם המבחנים יערכו בבית- חומרי העזר פתוחים לפני התלמיד ולכן יש לכלול מרכיבי עומר בכל שאלה.
- ו. דוגמאות לשאלות עמ"ר יועברו במייל על ידי המדריכות. (השאלות לא יפורסמו באתר על מנת שיהיה אפשר להשתמש בהן לכתיבת המבחן הכיתתי) ניתן לראות דוגמאות לשאלות עמ"ר [כאן בעמוד 74](#)
- ז. המבחן המסכם יהיה בנוי במתכונת של בחינת בגרות. כמו בבגרות, גם כאן, לתלמיד תהיה אפשרות לבחירה של 50% לפחות בכל אחד מחלקי המבחן.
- ח. כללי בחינת הבגרות החיצונית חלים על המבחן המסכם, בין אם יתקיים בכיתה או בבית במקרה של סגר. יש לתת לתלמידים את המבחן ביום ובשעה שנקבעו מראש. משך המבחן: שעתיים. אם המבחן יערך מרחוק- בתום המבחן, התלמידים ישלחו את טופס התשובה למורה. במקרה של סגר- לתלמידים בעלי התאמות ניתן לקיים את הבחינה בעל פה בזום או בווטסאפ וידיאו
- ט. **בקרה על יחידת חובה:**
 - 1. יש להחתים את המדריכה הבית סיפרית על רשימת יצירות, כפי שהיה בעבר, עד ר"ח חשוון (כפי שפורסם בחוזר מפמ"ר תשפ"א)
 - 2. יש להחתים את המדריכה הבית סיפרית על מבנה הערכה מפורט עד ר"ח כסליו.
- י. **בקרה על יחידת ההגבר:**
 - 1. יש להחתים את המדריכה הארצית על רשימת יצירות + **מתווה הערכה מפורט** עד ר"ח כסליו

2. על הבוחן לשלוח את השאלות של המבחן בעל פה אל המדריכה הארצית עד שבועיים לפני המבחן
3. לאחר המבחן יש לשלוח שלושה טפסי הערכה למבחן בעל פה, כפי שהיה בשנים קודמות, למפמ"ר. הטפסים צריכים לשקף מבחן עם ציון גבוה, בינוני, ונמוך. הטופס נמצא [כאן](#).

ב. תלקיט משימות + מבחן מסכם

על התלמיד להגיש תלקיט משימות המורכב ממשימות קטנות לפי לוח הזמנים שנקבע על ידי המורה. בתלקיט יהיו משימות הערכה לכל אחת מהיצירות שנלמדו. המורה יחשב את הציון הסופי כציון משוקלל של היצירות שנלמדו על פי הטבלה להלן:

פרקי תכנית הלימודים	שם היצירה	הרכב ציון על פי פרקי תכנית הלימודים	חלוקת משקלים מומלצת בתלקיט לדוגמא	דגם משימות לדוגמא
פרק 1: סיפור קצר, מעשה חכמים	מדרש	20%	10%	לימוד עצמי + דפי עבודה
	כינורו של רוטשילד		10%	מפת חשיבה
פרק 2: נובלה /מחזה	נובלה או מחזה	24%	24%	תרגול שאלות בגרות
פרק 3: שירה עברית בימי הביניים + שירה מודרנית	שחי לאל	48%	8%	תוצר יצירתי
	הבא מבול		8%	שאלון גוגל פורמס
	הכניסיני		8%	תוצר יצירתי
	נושא א'- שיר חובה		8%	שאלון גוגל פורמס
	נושא א'- שיר בחירה		8%	לימוד עצמי + דפי עבודה
	נושא ב'- שיר חובה		8%	תרגול שאלות בגרות
	נושא ב'- שיר בחירה		8%	קלוז

עקרונות לבניית תלקיט משימות:

א. תלקיט המשימות יחליף את המבחנים במתכונת המקובלת. ניתן לשלב מבחנים בתוך תלקיט המשימות.

- ב. תלקיט המשימות יקיף את כל פרטי תכנית הלימודים אחרי המיקוד.
- ג. משימות ההערכה יבדקו ידע של החומר הנלמד. במשימות אלה התלמיד ידרש להפגין הבנה של הטקסטים, ויכולת שימוש במונחים ספרותיים.
- ד. יש לשלב מרכיבי הערכה של עמ"ר בהיקף של לפחות 10% מהמשימות.
- ה. ניתן לשלב שתי משימות הדורשות תוצרים יצירתיים בהיקף עד 20% מתלקיט המשימות. (הוראות ודוגמאות לתוצרים יצירתיים יופיעו בהמשך המסמך).
- ו. יש לגוון את משימות ההערכה. הדגם בטבלה לעיל הוא דוגמא בלבד. ניתן לשנות את המשימות המופיעות בדגם ובלבד ששהתלקיט יכיל משימות מגוונות.
- ז. בתלקיט יופיעו משימות מסוג מסוים עד פעמיים בלבד. לדוגמא: 2 שאלוני גוגל פורמס, 2 תוצרים יצירתיים, 2 קלזים וכיוצא בזה.
- ח. התלקיט צריך להכיל לפחות אירוע הערכה אחד הכולל תרגול שאלות בגרות.
- ט. האירוע המסכם יהיה במתכונת של בחינת בגרות חיצונית.
- י. מורים המעריכים את התלמידים בתלקיט משימות צריכים להקדיש זמן לתרגול שאלות בגרות לפני המבחן המסכם.
- יא. במידה ומורה יבחר לבקש מתלמידיו יותר משימות ממה שנכתב בטבלה, הא יחשב לצרכי הציון הסופי את הציונים הטובים יותר.
- יב. להלן מחוונים בהם ניתן להעזר לבדיקת התלקיט:

[מחווון לשאלות בגרות עם רכיבי עמ"ר](#)

[מחווון לבדיקת תוצר יצירתי](#)

להלן דוגמאות לארועי הערכה אפשריים (כל הדוגמאות מפורטות באתר המפמ"ר כאן):

שאלון בגוגל פורמס

חוברות עבודה

קלז

מפת חשיבה

דפי עבודה מקוונים (wizer)

שיעור מוקלט/מצגת ללימוד עצמאי + דפי עבודה או שאלון גוגל פורמס

מצגת ללימוד עצמי אינטראקטיבי

תוצרים יצירתיים: התלמיד יכין תוצר שיבטא רעיון מרכזי ביצירה או סמל או מוטיב שעולה מאחת היצירות שנלמדו וישלח למורה.

כל אחד מן התוצרים היצירתיים ישקף רעיונות מרכזיים ביצירה ויעסוק ברבדים הגלויים והסמויים שלה. יש להציג קשר הדוק בין היצירה לבין התוצר.

התוצר היצירתי ילווה בהסבר מודפס בדף. ההסבר יכלול:

1. הצגת הקשר בין התוצר היצירתי לבין הטקסט הספרותי שנלמד.
2. הצגת שיקולי הדעת בתהליך יצירת התוצר.
3. משוב על התהליך שהתלמיד עבר במהלך יצירת התוצר

אפשרויות לתוצרים יצירתיים:

סרטון (למשל: הסרטת המפנה או השיא ביצירה)

פסל או ציור או קריקטורה

שיר שנכתב בעקבות הטקסט שנלמד (אפשרות אף להלחינו)

יומן שנכתב ע"י הדמות הראשית מן היצירה. (כ-3 עמודים מתוך היומן)

מכתב לסופר/משורר או מכתב שהדמויות ביצירה כותבות לסופר

הכנת קדימון (טריילר) עבור היצירה

פודקאסט

ניתן לבחור בתוצרים יצירתיים נוספים בהתאם לשיקולי הדעת של המורה והתלמיד.

מחוון לבדיקת התוצרים היצירתיים מצורף [כאן](#).

- ג. **תכנית גלישת רוח**: בתכנית זו אין שינויים. הציון יחושב לפי התלקיט שנבנה במהלך השנה. המורים המלמדים בתכנית קיבלו על כך הודעה נפרדת. **שימו לב: ההיבחנות בתוכנית גלישת רוח, תיחשב כהערכה בית סיפרית לבגרות ואינה פותרת מהיבחנות חיצונית במקצוע חובה**

לשאלות נוספות לגבי הערכה של יחידת החובה ניתן לפנות אל המדריכות. רשימת המדריכות על פי מחוזות [באתר ספרות ממד](#)

יחידת ההגבר:

תלמידי החינוך הממלכתי דתי המבקשים להרחיב כמורחב חיצוני מקצוע ספרות או מחשבת, יוכלו לעשות זאת, באם יבחנו בכל שאלוני ההרחבה **בבחינות חיצוניות** ובהתאם לנוהל המקובל במקצוע, למרות שיחידת הבסיס הינה בהערכה בית ספרית.

חישוב הציון להלן מחליף את הציון השנתי בבחינת הבגרות בהגבר בהיקף 70%, והוא ישתקלל עם בחינת הבגרות החיצונית, כפי שהיה בשנים קודמות. בחלופה בהערכה אין שינוי. (30%). מומלץ לחשב את הציון השנתי בדרך הבאה:

- א. אירועי הערכה קטנים+ מבחנים (לפחות 2 מהם בעל פה)+ מתכונת בעל פה
 ב. בכיתות הגבר שבהן מעל 20 תלמידים, ניתן לשקול אירועי הערכה קטנים+ מבחנים בכתב+ מתכונת בעל פה
 ג. תלקיט משימות+ 1 מבחן (הכנה) בעל פה+ מתכונת בעל פה

א. מבחנים:

מתווה מבחנים לדוגמא	חלוקת משקלים לדוגמא
שני אירועי הערכה קטנים בכתב	20%
שני מבחנים	40% = 20% + 20%
מבחן מתכונת בעל פה על כל החומר	40%

הכללים שתקפים לגבי המבחנים הפנימיים ביחידות החובה [המופיעים במסמך זה](#) תקפים גם לגבי יחידת ההגבר.

ב. תלקיט משימות

פרקי תכנית הלימודים	ז'אנר- מה יש ללמד	מה נכנס לתלקיט לדוגמא	חלוקת משקלים לדוגמא	אירועי הערכה לדוגמא
נושא א'	שירה	3 שירים	15% = 5% + 5% + 5%	תוצר יצירתי
	סיפור קצר	2 סיפורים	16% = 8% + 8%	מפת חשיבה
נושא ב'	שירה	3 שירים	15% = 5% + 5% + 5%	שאלון גוגל פורמס
	רומן אינטנסיבי	1 רומן	12%	מבחן
	קריאה מונחית	1 קריאה מונחית	8%	מפת חשיבה
נושא ג'	סיפור קצר	2 סיפורים	16% = 8% + 8%	תוצר יצירתי
	קריאה מונחית	1 רומן	8%	מבחן
	דרמה	1 דרמה	10%	שאלון גוגל פורמס
	עיון	-----		

עקרונות לבנית תלקיט:

- א. הכללים שתקפים לגבי תלקיט המשימות ביחידות החובה, [המופיעים במסמך זה](#), תקפים גם לגבי יחידת ההגבר.
 ב. יש ללמד את כל תכנית הלימודים על פי המיקוד אולם חישוב הציון יהיה על פי ארועי הערכה נבחרים. יש לבחור את ארועי ההערכה הטובים יותר של התלמיד ולשקלל אותם בציון.

- ג. בכל מקרה, המתכונת צריכה להקיף את כל תכנית הלימודים (רשימת היצירות שאושרה על ידי הפיקוח), כמו בבגרות חיצונית.
- ד. התלקיט צריך לייצג את כל הז'אנרים מלבד העיון.

עקרונות לכתיבת מתכונת מרחוק

- א. על המורה להכין כרטיסיות עם שאלות, כפי שנדרש להכין לבחינה החיצונית.
- ב. השאלות יהיו מהטקסטים שנשארו במיקוד.
- ג. במידה והלימודים יתקיימו כרגיל, המתכונת תיערך במתכונת בחינת הבגרות כפי שהיתה בשנים קודמות.
- ד. **אם יהיה סגר-**
1. המורה יקבע עם התלמיד זמן למתכונת בעל פה בכל פלטפורמה מתוקשבת בה המורה רואה את התלמיד (זום/ווטסאפ וכו')
 2. המורה יציג בפני התלמיד את הכרטיסיות (מצידן האחורי) וישלוף את הכרטיסיה שאותה התלמיד בחר (מומלץ לסמן מספרים על גב הכרטיסיות).
 3. המורה יקרא בפני התלמיד את השאלות וישלח לו בווטסאפ או במייל את הכרטיסיה שבחר.
 4. התלמיד יקבל 10-15 דקות על מנת להתכונן לבחינה בעל פה
 5. המורה יקיים שיחה עם התלמיד על השאלות שנשאל, על פי כללי ההיבחנות במבחן בעל פה בספרות.
 6. מכיוון שחומר הלימוד זמין לתלמיד, לא ניתן לשמור על הכלל שמחייב טקסטים ללא הערות בזמן המתכונת לכן, רצוי לשאול שאלות חשיבה בנוסח שאלות עמ"ר, כמפורט כאן. ניתן לקבל מהמדריכה הארצית קובץ שאלות עמ"ר למגמה.
 7. הרכב הציון במתכונת יהיה זהה להרכב הציון בבחינה החיצונית כפי שנקבע בטופס הערכה של בחינת הבגרות בהגבר בספרות. טופס ההערכה נמצא באתר ספרות ממד
 8. במידה ויהיה סגר, ויווצר צורך לקיים גם את הבחינה החיצונית מרחוק, המורה המלמד והמורה הבוחן יתאמו ביניהם את תאריך הבחינה ואת מהלך הבחינה, עפ"י כללי המתכונת שלעיל (סעיפים 1-6), בהתאם לכללי ההיבחנות במבחן בעל פה.

לשאלות נוספות ניתן לפנות:

מפמ"ר- טלי יניב: taliya@education.gov.il
 מדריכה ארצית- חניתה לרנר: hanita.lerner@gmail.com